

Stænder, som man gjør ved denne Lov, Gaardmænd, der ikke i fjerneste Maade ere bange derfor, skjøndt de trues af Modstanderne med de værste Følger deraf, at stille sig Side om Side med Husmændene og Arbejderne og sige: Jeg forlanger ikke en Øit mere i Frihed — i Valgret og deslige — end Andre. Det Samme er Tilfældet med Hensyn til andre Forhold, f. Ex. med Hensyn til Beskatningen, Formuebeskatningen f. Ex. Den velhavende Bonde, naar han er frifindet, siger: Jeg ser meget vel, at det kan koste mig maatte nogle Snefe Daler mere om Aaret; men det er en Retfærdighedshandling, som vi bør gjøre imod vore fattigere Medborgere, og jeg er derfor fuldstændig med dertil. Jeg siger derfor, at det ikke er Næringsloven, der har gjort, at Kjøbstæderne i Almindelighed have sluttet sig til — „Reaktionens“, siger det ærede Medlem fra Vrå (Steenstrup) — lad gaa! — som det er Banen og Opdragelsen og Mangel paa politisk Oplysning. Ganske vist er der i denne Henseende gjort gode Fremskridt. Der gives adskillige Byer som f. Ex. Randers — jeg skal nævne den, da det ærede Medlem fra Randers (Nee) søger at afbryde mig — og flere, hvori der begynder at dæmre Noget frem, som vidner om, at man trods Næringsloven kan faae Dinene op for de rigtige politiske Forhold. Jeg behøver ikke at henvise til en anden By, der ligger mig endnu nærmere, som Vidnesbyrd om, at man kan faae Dinene op for, til hvilken Side man i denne Henseende skal stille sig, uden at lade sig genere af Næringsloven, og i den Henseende tror jeg, at gjøre Byerne og deres Befolkninger større Vre ved at sige, at det er ikke Næringsloven, der lader dem stille sig paa denne eller hiin Maade, men deres Sindelag, deres Opdragelse, deres indre Væsen i og for sig, og naar jeg siger, at det er Mangel paa politisk Oplysning, kommer jeg til Ordet Oplysning, og her ligger efter min Formening Kræftstaden en Marsag til mange af de Forhold, som ere komne tilstede i Byerne, og tilvisse ligesaa godt i Kjøbenhavn som i andre Byer, nemlig den Omstændighed, at man efter den Opgave, man stiller vore mindre Borgere i Kjøbstæderne, har sørget overordentlig daarligt for disse Folks Oplysning. Vi have disse saakaldte Friskoler omkring i Kjøbstæderne, hvori man giver Børnene 15—18 Timers Undervisning om Aften, og det er naturligt, at de adskillige Gange ere forhindrede fra at møde, saa at det snarere kun er 10—12 Timer, hvori man aabner Skoledøren for dem. Hvorledes skal man derved kunne give dem en god Forberedelse til deres borgerlige Stilling? En meget stor Del af disse slet underviste Børn — thi Klasserne ere overfyldte, i Kjøbenhavn har man jo endog haft Exempel paa, at indtil 100 Børn have været underviste i en Klasse af en Lærer i 18 Timer om Aften — rekruterer vor Haandværkerstand. Hvorledes skal man kunne forlange Meget af saadanne

Børn, der ikke have faaet anden Undervisning? Havde man sørget for bedre Ordning af Undervisning i Byerne og ikke ladet det være nok at forgylde Hovederne og lade Fødderne være bare, saa vilde vi have set en Slægt voxe op i de 10 Aar, som mere ordentlig havde kunnet tage fat og havde haft Gøne til at uddanne sig til noget Dygtigt med Hensyn til Haandværk, Industri og Handel og gaa Konkurrencen i Møde fra Indland og Udland, fra By og det omliggende Land og andetsteds fra. Men det har man ikke gjort, og der ligger mere Roden til, hvad der er at anke over, end andre Steder. Naar man siger, at unge Mennesker nu gaa tidligere hen og gifte sig end før, tror jeg ikke, at det kan bevises, at det er væsentlig Forskjel; thi efter statistisk Tabelværk for Folketællingen i 1860 har der under 25 Aars Alderen, saavidt jeg har faaet optalt rigtig, været henved 1,200 Mandfolk og noget over 4,000 Kvindfolk ugifte, og i 1870 1500 Mandfolk og 4,600 Kvindfolk; det er en Forsøgelse, der ikke er stor, men er tilsvarende til Folketallets Stigen, saa at nogen væsentlig Forandring for Haandværkernes Vedkommende kan den Bestemmelse ikke have haft, at det er blevet tilladt at erhverve Brødet med egne Hænder ogsaa inden Fuldmændighed. Jeg siger, at selv om det er saa, kan man ikke sige, at det er den ydre Lovbestemmelses Skyld. Nei; det maa ligge i Mangel paa Opdragelse; thi gennem en Lovbestemmelse styrkes ikke Villien, lysnes ikke Gønen til at gribe sit Sverv fat paa rette Maade, og atter her kommer jeg tilbage til, at i den Henseende ere vi hverken i Kjøbstæderne eller noget Sted skredne frem med Tiden. Det er ganske vist, at Mangelen af den Bestemmelse, som er ubeladt i Landsstinget, altsaa den nuværende Lovgivning, har sin Frisættelse for de unge Mennesker, og jeg skal indrømme, at denne Konkurrence kan have sine Ulemper for Haandværksmestre og saadanne, der have andre Udgifter at bestrebe, og jeg er ogsaa tilbøjelig til at tro, at Mindreaarige overhovedet ikke have Ret til at have Udsalgssteder; jeg tror heller ikke, at de have saadanne — jeg har aldrig kunnet forstaa, hvorledes man i det samme Land kan komme til, at f. Ex. Tjenestetjende paa Landet eller rettere enhver ung Mand paa Landet i hvilkenformhelst Stilling uden nogen Grændse i den Henseende skal kunne gjøre og lade, hvad han vil, men hans Jeonaldrende i Byerne maatte ikke gjøre det. Enhver Bestemmelse i denne Retning, vi træffe, vilde lægge et Kryd mere paa at jage vor Ungdom bort fra Fædrelandet. Uagtet de betydelige Ulemper, der kunne være forbundne dermed, er der efter min Opfattelse her Spørgsmaal om at tage en Bestemmelse, der vilde indeholde et saadant Brud paa den personlige Frihed, at jeg ikke vilde kunne være med til at stemme derfor. Det er i det Hele min Overbevisning, at med Hensyn til alle saadanne Forhold skulle vi mere stole paa